

Re-inventing Europeans through History, Art and Cultural Learning

Sammanfattning av projektresultat nr 1 (IO1, Intellectual Output 1)

Inledning

På grund av det stora antal flyktingar som har kommit till Europa de senaste åren, står lärare och vuxenutbildare inför ökande utmaningar beroende på att olikartade och multikulturella grupper finns inom utbildningens alla nivåer. Att hantera så olika utbildningsgrupper kräver nya förmågor och en ökad medvetenhet om de utmaningar som eleverna möter.

Syftet med projektet *Reinventing Europeans through History, Art and Culture Learning (REHAC Learning)* är att undersöka, utarbeta och leverera nya och effektiva inlärningsmetoder, studie-material och hjälpmedel för att förstärka skickligheten hos de lärare och annan personal som utbildar och hjälper flyktingar genom att utnyttja de inlärningsmöjligheter som kultur, konst och historia erbjuder. Genom dessa nya utbildningsmetoder strävar projektet efter att öka skickligheten, de centrala förmågorna och språkfärdigheterna hos flyktingar på alla nivåer av utbildningen, i synnerhet hos dem som tvingas lära sig ett nytt yrke. Utbildningsmöjligheterna kommer att koncentreras på vuxna som kan hjälpa till att överföra sina studieresultat till sin gemenskap och hjälpa personer av alla åldrar att återhämta sig från sina upplevelser och växa inom det nya samhälle de har hamnat i. Aktiviteterna kommer även att omfatta befolkningen i värdsamhället, eftersom integration anses vara en ömsesidig inlärningsprocess.

Projektet genomförs av deltagare som antingen redan arbetar med flyktingar och deras utbildare eller står i begrepp att göra så. Det leds av *Euracademy/Greece* med deltagare från Grekland (*Greek Forum for Refugees*), Italien (*Provincia di Livorno and Provincia di Livorno Sviluppo*), Slovenien (*Education Centre Geoss Ltd.*), Norge (*University College of Southeast Norway*) och Sverige (Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik och Stiftelsen Jamtli). Deltagarnas bakgrunder täcker ett brett fält av specialkunskaper, från centra för vuxenutbildning, museer och institutioner för kulturarvspedagogik till universitet med fokus på lärarutbildning.

I denna sammanfattning presenteras de första projektresultaten som bestod av en kartläggning av intressenter (d.v.s. lärare och andra flyktingutbildare) och fokusgrupper (d.v.s. kvalitativa intervjuer med upp till 15 flyktingar) i de olika deltagarländerna. Kartläggningen genomfördes mellan slutet av januari och början av juli 2017 och intervjuerna med fokusgrupperna gjordes mellan april och augusti 2017. Syftet med kartläggningen och intervjuerna var att få fram mer kunskap om uppfattningar och

erfarenheter av att använda historia, konst och kultur i ett livslångt lärande och att identifiera utbildningsbehov.

Intressenternas kartläggning

128 intressentorganisationer deltog i kartläggningen: 31 från Italien, 31 från Sverige, 30 från Slovenien, 19 från Grekland och 17 från Norge.

Rent generellt arbetar majoriteten av dessa personer inom utbildningssektorn, följt av offentlig förvaltning, "annat", d.v.s. mestadels frivilligorganisationer (NGOs, Non Governmental Organisations), kultur och hälsa/välfärd. En närmare titt på fördelningen av intressenternas arbetsområden i respektive land visar att dessa inte bara speglar deltagarnas nätverk och deras huvudsakliga medarbetare utan även flyktingsituationen i respektive land och dess läge inom Europa. I Grekland valde ett stort antal personer den öppna kategorin "annat" och förklarade att de arbetade inom NGOs. Detta höga antal NGO-arbetare kan spegla behovet av grundläggande omsorger om de flyktingar som når Europa via medelhavet och kommer till Sydeuropas länder först. Läget var detsamma i Italien där många intressenter uppgav att de arbetade inom offentlig förvaltning och NGOs eller som volontärer. I Slovenien arbetade de flesta deltagare i kartläggningen inom utbildning. Detsamma gäller för Sverige och Norge. Dessa resultat speglar deltagarnas nätverk och vilka som ombads att bidra till kartläggningen men kanske även situationen i norra Europa, där de grundläggande behoven hos nyanlända redan är tillgodosedda och där nästa steg mot stöd och integration kan tas.

Den största grupp av flyktingar som intressenterna arbetade med var rent generellt de som redan var folkbokförda och bosatta men som fortfarande kämpade med det nya landets kultur och språk. Men olikheter blev synliga, när man tog en närmare titt på de olika deltagarländernas resultat. Grekiska intressenter arbetade en hel del med personer som befann sig i asylprocessen eller tillhörde alla flyktingkategorier och som ännu inte var folkbokförda och bosatta. Även de italienska intressenterna arbetade huvudsakligen med personer som befann sig i asylprocessen eller tillhörde alla flyktingkategorier. Bilden var en aning annorlunda beträffande de slovenska intressenterna, som huvudsakligen arbetade med en eller flera av flyktinggrupperna och i andra hand med dem som folkbokförts och blivit mer eller mindre bosatta. Även de svenska intressenterna arbetade huvudsakligen med personer som var folkbokförda och mer eller mindre blivit bosatta. Detta gäller även för de norska intressenterna. Dessa olikheter visar återigen på de olika behov som intressentorganisationerna har i länder dit många flyktingar först anländer efter deras resa till Europa, jämfört med länder längre norrut, där flyktingarnas grundläggande behov redan är tillgodosedda.

Nästa fråga avsåg intervjupersonens huvudsakliga roll inom sin organisation. De flesta av respondenterna var facilitatorer (assistenter), en kategori som även omfattade lärare. Den näst största gruppen bestod av ledare, följt av dem som hade olika roller samtidigt.

Tillfrågade om vilken roll de innehade när de arbetade med flyktingar svarade 2/3 av respondenterna från intressentorganisationerna att de var anställda och därefter att de var volontärer samt slutligen att de var både anställda och volontärer.

Nästa fråga gällde om respondenterna hade någon erfarenhet av att använda kulturyttringar i sitt arbete med flyktingar. Kulturyttringar definierades som kulturarv, konst, musik, litteratur, teater, dans, hantverk m.m. Majoriteten av respondenterna (90 personer jämfört med 38) hade redan erfarenhet av att använda kulturyttringar.

De som inte hade erfarenhet av att använda kulturyttringar tillfrågades varför så var fallet. Det visade sig att problemet inte var så mycket att personerna saknade intresse eller hade en föreställning att

kulturyttringar var irrelevanta utan snarare en brist på resurser, både på tid, pengar, support och kunskap om hur man använder kulturyttringar.

När de tillfrågades om andra orsaker till att de inte använde kulturyttringar i sitt arbete med flyktingar, svarade respondenterna från intressentorganisationerna att de antingen inte arbetade direkt med flyktingar eller att de arbetade inom andra områden (t.ex. juridisk rådgivning för flyktingar och offentlig förvaltning) eller att de inte hade någon erfarenhet av att använda kulturyttringar. Detta bekräftar åter att det inte råder någon brist på allmänt intresse för kulturyttringar utan att det är omständigheterna och arbetsplatsen som ibland inte tillåter eller uppmuntrar användningen av dem.

Den allmänt positiva inställningen till att använda kulturyttringar bekräftades också av svaren på nästa fråga. Då tillfrågades intressenter, som ännu inte hade använt kulturyttringar, om de var intresserade av att göra det i framtiden. Den stora majoriteten (31 personer) svarade "ja" och endast 7 svarade "nej". Respondenterna som svarade att de inte var intresserade av att använda kulturyttringar som bas för en utbildnings- eller stödmotodik, förklarade att deras arbetsituation, t.ex. inom olika förvaltningsgrenar, inte tillät eller uppmuntrade användningen av kulturyttringar.

Andelen respondenter som sade att de inte var intresserade av kulturyttringar var dessutom högre bland de intressenter som ingick i en lärarcentrerad utbildningstradition med bestämda scheman. Även de mer skeptiska intressenterna ifrågasatte emellertid inte den allmänna nyttan av kulturyttringar, vilket snarare tyder på brist på kunskap än på en övertygelse att konst, historia och kultur inte kan vara användbara inom utbildningen.

De respondenter som redan hade använt kulturyttringar i sitt arbete med flyktingar ombads beskriva vilka sådana yttringar de redan var bekanta med. Ett stort antal svarade att de redan hade använt kulturarv, följt av film, musik och berättande. Intressant nog varierade preferenserna från land till land. Medan grekiska respondenter tycktes föredra dans och musik, betonade italienska intressenter betydelsen av det talade ordet genom berättande och film. Norska intressenter föredrog film och teater, medan slovenska och svenska intressenter tyckte om att arbeta med kulturarv. Även om dessa svar har påverkats av intressenternas val, kan de likväl spegla den stora variationen av kulturella traditioner i Europa. Dessa svar bekräftades genom nästa fråga som gav intervju-personerna möjlighet att ge exempel på sin användning av kulturyttringar. De nämnde då teaterstycken, musik och sång, besök på museer och utställningar, historiska stadspromenader, besök vid monument och platser, fotografier, julfest, festivaler, schackturnering, dans, yoga, idrott, måleri, teckning, graffiti, mat, hantverk, berättande och skrivning i interkulturella grupper (upp-skattade ämnen var familj, barnuppfostran, hemmet), litteratur och poesi samt besök på bibliotek och arkiv.

Några intressenter angav uttryckligen de huvudsakliga syftena med att använda kulturyttringar: att inhämta kunskap om det nya landet, att lära sig av varandra genom en interkulturellt utbyte, att hantera svåra känslor och att uppskatta gemensamma aktiviteter. Andra gav exempel på konkreta resultat såsom skapandet av en websida med lokalbefolkning och flyktingar samt utställningar tillsammans.

Tillfrågade hur de trodde att kulturyttringar kunde hjälpa flyktingar, underströk de flesta intressenter att de binder samman människor kulturellt. Därefter svarade de att de hjälper till att öka förståelsen för det nya landets kultur och att upptäcka kulturella likheter samt att de gör inläring (inklusive språkinläring) lättare.

Den stora majoriteten av intressenterna (100 svar) ansåg att användning av kulturyttringar inte kunde ha någon negativ påverkan, medan 20 personer nämnde eventuellt negativa följder såsom:

1. Avsaknad av interkulturell dialog/envägskommunikation, som beskrevs som "nedlåtande" och "påtvunga dem vår kultur".
2. Brist på psykologiska hänsyn och stödinsatser, eftersom vissa aktiviteter "kan framkalla hemlängtan och sorg".
3. Oförberedda möten med mycket annorlunda traditioner och tänkesätt, t.ex. "moderna konstnärliga uttryck som utmanar flyktingens uppfattning om sexualitet och anständighet samt religiösa tro".

Intressenterna var emellertid rörande överens om att kulturyttringar kan tjäna som hjälpmedel vid språkinläring och avsevärt bidra till flyktingarnas fysiska och psykiska välmående.

När de tillfrågades om vilka andra områden inom flyktingutbildningen och flyktingstödet som kunde tänkas dra nytta av kulturyttringar, betonade respondenterna de punkter som de redan nämnt i andra svar men lade till några andra aspekter. *Generic Learning Outcomes (GLO)* är ett verktyg som utvecklades i Storbritannien för att mäta inlärningsutfallet inom områdena för humaniora och kultur¹ utifrån vissa kategorier. En viktig punkt för intressenterna var att skaffa sig djupare kunskap om och förståelse för andra kulturer, vilket i sin tur kan leda till ändringar i människors attityder, värderingar, verksamhet, beteenden och utveckling. Deras kortfattade svar inkluderade: "Integration i och samspel med värdsamhället", "Minska intoleransen mellan den inhemska befolkningen och immigranterna", "Relationer bland elever", "Möta nya människor/skaffa nya vänner" och "Kunskapsnätverk/arbete". Svar som pekade mot förvärvandet av nya förmågor inkluderade "vardaglig kommunikation" (kopplad till språkträning) och "att lära sig hantverk". Även kategorin "njutning, inspiration och nöje" betonades starkt av intressenterna i uttalanden som: "Hobbies och fritidsaktiviteter", "Fysisk verksamhet", "Välmående" och "Utveckla strategier för människor att kunna hantera sina trauman". En intressent som såg positiva effekter på "sammällsintresse och respekt för kulturarvet" kan tänkas ha syftat på GLOs kategori "beteende". En annan intressent sammanfattade många av de andra svaren genom att skriva: "Jag tror att en mer integrerad användning av kulturyttringar skulle ha en positiv effekt på ett flertal faktorer som har att göra med lärande, socialisering, anpassning till en ny omgivning och personlig utveckling i stort".

Deltagarna i kartläggningen tillfrågades slutligen om hur deras eget arbete kunde dra nytta av att de använde sig av kulturyttringar. De svarade: "Interkulturell kommunikation, komma varandra närmare, fritt uttrycka sina åsikter och känslor, känsla av trygghet, tillfredsställelse och jämlikhet, bättre kommunikation, egna uttryck (från flyktingarna) och för mig en bättre förståelse för deras behov". Bland andra svar kan nämnas: "... underlätta integrationen i det lokala samhället, ... ett flertal fördelar på undervisningsnivå och på det psykologiska planet...eftersom stöd och hjälp är av avgörande betydelse för att utveckla och väsentligt förbättra deras dagliga liv här, musik och kultur är viktiga brobyggare, att undvika problem under den långa väntetiden, det kan vidga horisonten för vårt arbete, jag kan bli mer empatisk, pedagogisk och orienterad mot vuxenutbildning, bättre uppnå mina mål med mitt flyktingarbete, ibland är det bättre att använda kulturyttringar än ord ... eftersom kultur är det hjälpmedel vi använder för att tolka verkligheten, kan man påstå att alla våra uttryck är kulturyttringar", och för att sammanfatta det ovan sagda: (Kulturyttringar) "är fundamentala och grundläggande".

När intressenterna fick möjlighet att mer i detalj redogöra för vad som var av störst hjälp för dem när de använde kulturyttringar eller för att använda dem mer effektivt, framkom ett starkt stöd för inspirerande material, stödjande nätverk och träning i hur man vidarebefordrar vikten av att använda kulturyttringar. Även kurser och undervisningsmoduler betonades. Som konkreta exempel på nyttiga hjälpmedel nämnde intressenterna: "Audiovisuella hjälpmedel, informationsteknologier,

¹ För mer information, se: <http://www.artscouncil.org.uk/measuring-outcomes/generic-learning-outcomes>

kontakt med andra för inspiration och nya ideer, en lista över dem som erbjuder kultur, en samling av ämnen och metoder som kan anpassas och användas i olika länder, specialiserade medarbetare, ”grönt ljus” från min chef, finansieringsmöjligheter” och ”med ömsesidigt kulturutbyte mellan värdland och flyktingar som stomme”.

Fokusgrupper av flyktingar

Majoriteten av de flyktingar som intervjuades kom från Sydvästasien och Centralasien eller från afrikanska länder, t.ex. Syrien, Afghanistan, Iran, Eritrea, Somalia, Sudan, Burundi och Nigeria.

Intervjuerna med fokusgrupperna visade att det är mycket viktigt att ta hänsyn till de enorma variationerna i flyktingarnas etniska, religiösa, kulturella och sociala bakgrund liksom till deras avsevärt olika livssituationer. Ensamstående män på flyktingförläggningar kan ha behov som avviker från dem som familjer eller kvinnor med barn har. Man kan vidare inte ta för givet att en person delar ens egen definition på lärande och kulturyttringar.

Under intervjuerna i de olika deltagarländerna lades fokus bl.a. på kulturyttringar som kan beskrivas som i högsta grad inkluderande av olika persongrupper med olika etnisk bakgrund och utbildningsnivå: att laga (traditionell) mat, lyssna på eller skapa musik eller dansa eller ägna sig åt idrott och spel m.m. Särskilt för nyanlända som är traumatiserade och inte vet hur deras liv kommer att gestalta sig under de kommande åren, kan kulturyttringar minska den psykologiska stressen, som är särskilt hög på flyktingförläggningar. Många verksamheter som flyktingar och nyanlända ansåg vara användbara var kopplade till språkinläring, som t.ex. att titta på olika media och lyssna till det nya språket för att kunna knyta kontakter i det nya landet och på sikt hitta ett arbete. En annan viktig punkt var den begränsade tillgången på skolor och utbildning, vilket gör alternativa utbildningsmöjligheter än viktigare.

Intervjuerna pekade även på olika förväntningar vad beträffar studiemetoder och miljöer. Särskilt personer som var bekanta med traditionella, lärarcentrerade undervisningsmetoder hade svårt för att uttrycka sina egna önskemål. En grupp med mycket goda språkkunskaper uttryckte emellertid önskemål om en långsiktig kurs som kombinerade språk, konst och kultur. Många flyktingar var även mycket kompetenta inom olika kulturyttringar som t.ex. hantverk, att spela instrument, fotografi, måleri eller traditionell idrott och uttryckte sin vilja att sprida sitt kunnande inom flyktinggruppen.

Slutsatser

Att använda sig av kulturyttringar erbjuder stora möjligheter när det gäller att stödja och utbilda personer som arbetar med flyktingar och även när det gäller att utbilda flyktingar. Intressenternas kartläggning visade att de flesta gärna inkluderade kulturyttringar i sitt arbete (där detta var möjligt) eller gärna skulle vilja göra det. Även flyktingarna visade stort intresse för att använda sig av kulturyttringar. För båda grupper är information nyckelordet. Många intressenter önskade information och stöd genom nätverk, exempel på god praxis och moduler eller praktiska kurser. Detta kommer att utvecklas i kommande steg i REHAC-projektet.

Flyktingarnas fokusgrupper visade emellertid klart att initiativet måste tas av det nya värdlandets institutioner. Dessa utbildnings- och stödmått borde i bästa fall tas redan på flyktingförläggningarna, där väntetiden kan bli psykiskt förödande, och de skall även omfatta grupper som annars skulle bli förbisedda, som t.ex. unga ensamstående män. För att sänka kontaktröskeln mellan nyanlända och personer som redan är bosatta i landet kan samhällsmedlemmar som redan har kunskap om hur man använder kulturyttringar ombedjas att hjälpa till att nå ut till dem och sprida information.

Vid sidan om förvärvandet av förmågor och färdigheter, speciellt inom språkinläringen, betonade intressenter och flyktingar de stora vinster på integrationsområdet som användandet av kulturyttringar kunde ge. Kulturyttringar erbjuder inte bara kreativa sätt att utforska varandras kulturer utan kan även lätt anpassas efter nivån på deltagarnas språkkunskaper och behov. Att mötas i kulturens värld sågs som en spännande resa in i andra sätt att uppfatta och tänka på den värld som omger oss med möjligheter att skapa nya traditioner tillsammans, i synnerhet när integrationsprocessen inte betraktas som en envägskommunikation. Intervjuerna visade t.ex. de enorma vinstmöjligheter som samtal om aktiviteter som var gemensamma över kulturgränserna kunde ge, t.ex. hantverk och hur man tillagar kaffe, gemensam matlagning, sång, dans eller fotografering under utflykter till trevliga platser. Dessa aktiviteter kan även inkludera grupper av människor av skilda åldrar, kulturella bakgrunder och språkkunskaper.